

КР Айыл чарба, тамак-аш өнөр жайы жана мелиорация министрлиги

Айыл чарба долбоорлорун ишке ашыруу бөлүмү

Жаңылыктар жарчысы

Жайыт комитеттерин колдоо

Чүй облусунун Жайыт пайдалануучу бирикмелери 14 млн сомдон ашык акчага компьютердик, офистик техникалык жабдууларды алышты

Чүй облусунун бардык 103 Жайыт пайдалануучу бирикмелери 14 млн сомдон ашык акча каражатына компьютердик жана офистик техникалык жабдууларды, мебель мындан сырткары GPS түзмөгүн алуу үчүн сертификатка ээ болушту. Салтанаттуу тапшыруу аземи 2017-жылдын 11-январында Өкмөттүн Чүй облусундагы ыйгарым укуктуу өкүлчүлүгүндө болуп өттү. Аталган жабдуу комплексин алууга КРнын Айыл чарба, тамак-аш өнөр жайы жана мелиорация министрлиги жана АРИС аркылуу Бүткүл дүйнөлүк банктын каржылоосунда Чүй жана Талас облустарында ишке ашып жаткан «Жайыттарды жакшыртуу жана мал чарбачылыгын башкаруу» долбоору көмөк көрсөттү. Долбоор 2015-жылы башталган. Ишке ашыруу мөөнөтү 2019-жылга чейин.

Талас облусунда бардык 37 Жайыт пайдалануучу бирикмелерине ушундай жабдуулар 2016-жылдын 28-декабрында тапшырылган. Чүй жана Талас облустарынын ар бир Жайыт пайдалануучу бирикмелерине берилген жабдуу 2000 АКШ долларын түзөт. «Жайыттарды башкарууну жакшыртуу» долбоорунун Бүткүл дүйнөлүк банкагы жетекчиси Питер Гудман тапшыруу аземинде сүйлөп жатып, берилген техникалык жабдуулар бардык Жайыт комитеттеринин, Жайыт пайдалануучу бирикмелеринин потенциалын жакшыртууда, жайыт пайдалануучулар кызмат көрсөтүү сапатын көтөрүүгө жардамын тийгизет деген ишенимин билдирди.

Иш-чарага Өкмөттүн Чүй облусундагы ыйгарым укуктуу өкүлү Бактыбек Кудайбергенов, КРнын Айыл чарба, тамак-аш өнөр жайы жана мелиорация министринин орун басары Эркинбек Чодуев, ошондой эле АРИС, Айыл чарба долбоорлорун ишке ашыруу бөлүмүнүн адистери жана башка коноктор катышты. ■

Изилдөө

Кой-эчкилердин бруцеллездон коргонуу жөндөмдүүлүгү жогорку деңгээлде

Кыргыз ветеринария илим-изилдөө институту тарабынан өткөн жылдын аягында жүргүзүлгөн изилдөөгө ылайык, Ысык-Көл облусундагы айыл чарба малдарынын бруцеллездон коргонуу жөндөмдүүлүгү жогорку деңгээлде.

Бул изилдөө “Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү-1” долбоору тарабынан ишке ашырылып жаткан бруцеллезго каршы күрөшүү программасынын алкагында жүргүзүлгөн. Аталган институт долбоордун аткаруучу мекемелеринин бирине кирет.

Кыргыз ветеринария илим-изилдөө институту Ысык-Көл облусунун калктуу конуштарынан кокусунан тандап алынган ыкма менен тандалып алынган РЕВ-1 вакцинасы менен эмделген 218 токтунун жана 100 уйдун кан сары суусун изилдеп чыкты.

Роз Бенгал тест жана иммундук-ферменттик анализ методдорунун негизинде жүргүзүлгөн изилдөөлөрдүн жыйынтыгы боюнча Тоң районундагы токтундардын организмдин бруцеллезго каршы туруктуулугу канаттандыраарлык деп табылды жана коргонуу жөндөмдүүлүгү 90%ды түздү. Жети-Өгүз районунда бул көрсөткүч 75% түзсө, Ак-Суу районунда – 85%, Түп районунда – 80% жана Ысык-Көл районунда – 92% түздү.

Бодо малдын эпизоотологиялык абалын текшерүү учурунда Жети-Өгүз районундагы Тосор айылында бир гана оорулуу уй табылган. Уй жалпы короодо башка малдар менен чогуу кармалгандыктан ылаңды башка малдарга жугузуу коркунучун жараткан. Ветеринардык-санитардык эрежелерге ылайык, бруцеллез ылаңы менен ооруган малды башка мал менен бир короодо кармоого тыюу салына тургандыгы жана мындай малды союу керектиги тууралуу маалымат мал ээлерине билдирилген.

Ошентип, токтундардын бруцеллез ылаңынан коргонуу жөндөмдүүлүгү орточо эсеп менен алганда Ысык-Көл облусу боюнча 76% түзөт, ал эми уйлардын арасындагы бул көрсөткүч жогору болуп эсептелет. “Ветеринардык кызмат негизинен жаныбарлардын зооноздук ооруларынын алдын алуу боюнча өзүнүн милдеттерин аткарып жатат, - деп Кыргыз ветеринария илим-изилдөө институтунун маалым катында билдирилет. Натыйжада, бруцеллез боюнча белгиленген стабилдүүлүк сакталууда”.

Кошумчалай кетсек, ушул сыяктуу изилдөөлөр республиканын башка аймактарында да жүргүзүлүүдө. ■

Ысык-Көл облусунун Ак-Суу районунун жеке ветеринарларынын ар бир айыл аймакта көрсөтүлгөн аймагынын картасы.

Тренингдер

Талас жана Чүй облустарынын жеке ветеринарлары малды дарылоодо өздөрүнүн тажрыйбаларын жакшыртып жатышат

Кыргыз Республикасынын Ветеринардык палатасы 2017-жылдын 1-мартынан тартып 31-октябрына чейин Талас жана Чүй облустарынын жеке ветеринарларына бир катар тренингдерди өткөрүүнү пландап жатышат. Тренингдер КРнын Айыл чарба, тамак-аш өнөр жайы жана мелиорация министрлигинде ишке ашып жаткан “Мал чарбачылыгын жана жайыттарды башкарууну жакшыртуу” долбоорунун алкагында жана өлкөнүн ветеринардык кызматынын потенциалын жакшыртууга колдоо көрсөтүү негизинде өткөрүлүп жатат.

Окутууга 300дөн ашык ветеринарлар катышат. Негизги максаты – жаныбарлардын оорусун дарылоодо ветеринардык адистердин квалификациясын көтөрүү ветеринар жөнүндө мыйзамга өзгөртүүлөр киргизилгендиги туурасында маалымат берүү болуп саналат.

Ветеринардык палатанын директору Кубат Маматкуловдун айтымында, негизги милдет айыл аймагындагы же туулган жериндеги эпизоотикалык кырдаалда жеке ветеринарларга жоопкерчилиги туурасында маалымат берүү. “Жаңы мыйзам боюнча мамлекет жеке ветеринарларга жаныбарлардын ден-соолугун коргоо боюнча функциясын өткөрүп берген. Албетте, билимге жана кесипкөйлүккө болгон талап жогорулайт”, – дейт ал.

Окутуу иш-чарасын Ветеринардык палатанын мастер-тренери, ветеринария илимдеринин доктору Манас Бабакулов жана Айыл чарба илимдеринин доктору Абдыганы Абдрасулов өтөт. Бардык окутуу материалдары алар тарабынан жазылган. Курсту аяктаган ветеринарларга сертификаттар тапшырылат.

Буга чейин Чүй жана Талас облустарынын райондорунда уюштурулган тренингдин биринчи бөлүгүнүн жыйынтыктоочу окутуусу өткөрүлгөн. Тренинг айыл аймагынын деңгээлиндеги жаныбарлардын ден-соолугун коргоо боюнча иш-чараларга мониторинг жүргүзүү жана пландоого арналган. Иш-чарага жеке ветеринарлар жана Жайыт пайдалануучу бирикмелеринин жаныбарлардын ден-соолугун коргоо боюнча комитеттердин алдындагы мүчөлөрү катышкан.

Ысык-Ата районунун Нурманбет айыл аймагынын Жайыт комитетинин мүчөсү Жылдыз Сагынбекова мындай иш-чаралар абдан маанилүү экендигин белгилеп, Жайыт пайдалануучу бирикмелер сөзсүз түрдө жаныбарлардын ооруларын билиш керек, ветеринарлар менен тил табышуу, алар менен биргеликте малдарга вакцинация кылууга план иштеп чыгыш керек экендигин билдирген. Тренингде бир катар темалар каралган. Алар: “Пастереллез жана анын коргонуу чаралары менен күрөшүү”, “Кыргыз Республикасынын Ветеринардык статүардык органы” жөнүндө маалымат, “Жаныбарлардын ден-соолугун коргоо боюнча план түзүү” жана башка темалар бар. ■

“Канчалык эл түшүнсө өзүн-өзү сактайт” – жеке ветеринар Ш.Курманов

Ар убак алдыга умтулуп, аракеттин үстүндө жүргөн адам сөзсүз түрдө эл оозуна алынып, кадыр-барк күтөт. “Ааламга жол айылдан башталат” деген сөздү өзүнө сиңирип, акылына бекем туюп, бир айылды жетектеген жеке ветеринар Шаршен Курманов Ак-Суу районуна караштуу Жыргалаң айылында өмүрүн кечирип, патриоттук сезими менен иштеп, элдин көйгөйүн чечүүдө салымын кошуп келет. Айыл өкмөтүндө эки жыл мал чарба адиси, жайыт комитетинин эсепчи, айылдын Башкы жамаатынын төрагасы, айылдык денсоолук комитетинин мүчөсү, бир убакта бир канча кесипти аркалап, ар дайым эмгектенүүнүн үстүндө жүрөт.

Курманов Шаршен жыйырма эки жыл шахтада иштеген. Кийин жумуш токтогон мезгилде кайда иштери туурасында көпкө деле ойлонгон эмес. Анткени, айыл жергесинде жылдан-жылга малдын башы көбөйгөндүктөн ветеринар кесиби актуалдуу боло баштаган. Мына ушул учурда каарманыбыздын биринчи алган кесиби жардамга келип, айылда ветеринар жок болгондуктан, эл үчүн иштейм деп, 2002-жылдан баштап жеке ветеринар болуп, жергиликтүү элге кызмат көрсөтүп, жардам бере баштаган. Жеке ветеринар болуп иштеп баштаган мезгилден тарта ар кандай долбоорлор менен иш алып барып, өзгөчө Айыл чарба министрлигинин Айыл чарба долбоорлорун ишке ашыруу бөлүмү аркылуу көп иштерди жасагандыгын баса белгилейт. Долбоор аркылуу муздаткыч, инструменттер берилген. Учурда бул каражаттарды хирургиялык иштерге колдонушат.

Жыргалаң тоо арасында жайгашкан ажайып кооз жер. Өзгөчө жай мезгили келген адам бул жактан кеткиси келбейт. Калкы чакан, ынтымактуу

айылдын ар бир жашоочусун каарманыбыз жазбай тааныйт. Жыргалаң – шахта айылында 216 түтүн бар. Анын ичинен 147 түтүндүн малы бар. Учурда жети жүздөй ири мүйүздүү мал, эки жүздөн ашык жылкы, эки миң сегиз жүзгө жакын кой эчки, жүз алтымыш ит, жыйырма төрт мышык, үч жүзгө жакын үндүк

тоок, каз бар деп Шаршен Курманов жадыбалга тизгендей айтып берди.

Жеке ветеринар Шаршен Курмановдун эң бир сыймыктуу, алгылыктуу иштеринин бири катарында анын демилгеси менен айылдан узагыраак тоонун бооруна тереңдиги тогуз метрге жеткен Беккари чуңкурдун салынышын айтса болот. Адамдар менен тил табышууда коммуникативдүү келгендиктен Беккари чуңкурду казуу оңойго турган. Тактап

айтканда, айылдын жашоочуларын ийге келтирип, бул тереңдикти өздөрү казышкан. Беккари чуңкурунун эмне себептен курулуп жаткандыгы туурасында элге түшүнүк берүү үчүн семинар дагы уюштурган.

Шаршендин айтымында, эхинококкоз оорусун алдын-алуу үчүн айылдарда Беккари чуңкурунун салынышы абдан маанилүү. Ар бир айылда мындай иштин жасалышы адамдардын дени сак жашоосунан кабар берет. Жеке ветеринардын артыкчылык сапаты бул эл менен тыгыз байланышта болуу, алар менен тил табышуу деп эсептейт.

Кандайдыр бир ооруну алдын-алуу үчүн аны элге туура түшүндүрүү керек. Ал эми бул жаатта ветеринарлар көптөгөн кызык окуяга туш болушат. ↓

Каарманыбыз дагы жумуш учурундагы кызыктуу окуяларынан айтып берди. “Элге, итиңерге паспорт алгыла дегенде алгач бизди шылдыңдашкан. Итине дары берип иттин паспортун алып чык десе таппай же өрттөп салышат. Айла жок отуз паспортту кайра жазып бергем”, деп күлөт.

Каарманыбыз ветеринар кесибин абдан жактырат. Дарыларды алдын-ала берип, өзгөчө бруцеллез оорусунун эки жылдан бери чыкпай калгандыгын сыймык менен айтат. Ар тараптуу иштегенди жактырган Шаршен Айылдык ден соолук комитети менен дагы бирге иштешип, мектептерге барып, окуучуларга эхинококкоз оорусу боюнча сабак өтүшөт. Мындан сырткары, үй кожойкелерине дагы түшүндүрүү иштерин жүргүзөт.

Бруцеллез, эхинококкоз ооруларын алдын-алууда “Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү-1” долбоору жакшы жыйынтык бергенин, жеке ветеринар кесиби ушунчалык кадыр барктуу экендигин сыймыктануу менен айтат. Малчылар үйлөрүнө чейин чакырышат, бирок баарына барууга мүмкүнчүлүгү болбогондуктан, айрымдарына кеңешин берип узатат. Транспорт жагынан кыйналып жаткандыктан квадрaцикл болсо жакшы болот эле деген сунушун билдирди.

Тынбаган эмгек гана ийгиликке алып келерин сезген жеке ветеринар Шаршен Курманов алдыңкы пландарда купка жана раскол курулса бир топ жеңилдик болоорун айтат. Айыл өкмөтүнүн бюджети бар болгону менен, Жайыт комитети айыл чарбасынын долбоорлору менен иш алып барса, ошол аркылуу толук бүтүрөбүз деген үмүтү бар.

Мындан сырткары, ар дайым жүрөгүн өйүп келген суу алып кеткен көпүрөлөрдү дагы грантка илинип калсак жасайт элек деген пландары бар.

Учурда жасалма уруктандыруу боюнча дагы иштеп жатат. Былтыр жыйырмадан ашык үй куудурган. Жасалма жол менен уруктандыруу абдан жакшы экен дейт каарманыбыз. Жеке ветеринардын жумушу абдан көп болгондуктан, Шаршен баардыгына жетишүүгө аракет кылат. ■

Ветеринардык адистигиндеги студенттер үчүн “Жаныбарлардын бакубаттуулугу жана биоэтика” жаңы предмети киргизилди

Кыргыз улуттук агрардык университетинде “Жаныбарлардын бакубаттуулугу жана биоэтика” деген жаңы сабак киргизилди. Бул предмет 2010-жылдан бери студенттердин каалоосу боюнча кошумча сабак катарында окутулуп келген. Ал эми 2017-жылдан баштап Эл аралык эпизоотиялык бюронун (МЭБдин) сунушу боюнча Кыргыз Республикасынын Билим берүү министрлиги менен макулдашылып, жогорку окуу жайдын деңгээлинде милдеттүү түрдө окутула баштады. Бул туурасында Кыргыз улуттук агрардык университетинин ветеринардык медицина жана биотехнология факультетинин деканы, ветеринария илимдеринин доктору, профессор Бекболсун Акназаров билдирди.

“Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү – 1” долбоорунун алкагында Кыргыз улуттук агрардык университети менен Эл аралык эпизоотиялык бюро (МЭБ) иштешип келет. МЭБ менен долбоордун кызматташтыгында ветеринардык адистик боюнча программалар бар. КНАУ ушул программага ылайык ветеринария боюнча жаңы предмет киргизди. Сабактын негизги максаты – малдын бакубаттуулугуна кам көрүү болуп саналат.

“Жаныбарлардын бакубаттуулугу жана биоэтика” предметинин киргизилиши жана анын студенттерге сабак катарында өтүлүшү абдан маанилүү экендигин Кыргыз улуттук агрардык университетинин ветеринардык медицина жана биотехнология факультетинин деканы Бекболсун Акназаров белгиледи.

“Адамдар малды ар кандай колдонушат. Жаныбарлардын бакубаттуулугу дегенде биз малга болгон мамиленин жакшы болушун түшүнүшүбүз керек. Малдын бакубаттуулугу сакталган жана сакталбаган малдын продукциясынан айырма болот. Андыктан, малга да гумандуу мамиле кылуу маанилүү”, - дейт ал.

Кыргыз улуттук агрардык университетинде

аталган сабак 3-курстун студенттерине бир семестр берилет. Учурда окуу материалдарын чыгаруу иштери жүргүзүлүп жаткандыгын Б.Акназаров билдирди.

“Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү - 1” долбоорунун адиси Жолдошбек Касымбековдун айтымында, мындай предмет башка мамлекеттердин өзгөчө европанын жогорку окуу жайларында берилет. “Бул предметте жаныбарларга жасалган катаал мамиленин болбошу туурасында, мал ээлеринин малдын бакубаттуулугу үчүн моралдык жоопкерчиликке тартылаары туурасында принциптер камтылган. Айрым мамлекеттерде жаныбарларга камкордук жүргүзгөндө аларды сабоого, коркутууга, физикалык жактан оор келтирүүгө, малдарды

бири-бири менен уруштурууга мыйзам чегинде тыюу салынган. Эгерде бул этикалык нормаларды сактабаса кылмыш жаза же административдик жоопкерчиликке тартылат”, - деди ал.

Мал чарбачылыгындагы заманбап өндүрүүчүлөр беш негизги эрежелерди карманышат. Алар: жаныбарлар кайсы фермада болбосун дайыма сууга, тамактанууга мүмкүнчүлүгү бар, айлана чөйрөдөгү факторлордон кооптуу абалда болушу, ветеринардык көзөмөл шартында кармоо, бирге кармалгандары менен байланыш түзүү мүмкүнчүлүгү, психикалык ыңгайсыздыктан жана азап тартуудан эркин болуусу керек. ■

У. Мырзакматов: Жайыт мал чарба жана балык чарба департаменти

Жакында эле Айыл чарба министрлигинин бир топ түзүмдүк бөлүмдөрүндө оптималдоо жүрүп, Жайыт департаменти өзүнө мал жана балык чарбасын кошуп бир түзүм болду. Жаңы түзүлгөн департаменттин жетекчиси Урмат Мырзакматов оптималдоо жүргөндөн кийинки департаменттин перспективалары туурасында маек курду.

- Өзүңүздөр билгендей, Айыл чарба министрлигинин алдындагы департаменттер 2016-жылдын аягы менен оптимизация болуп, биздин департамент үчүн көп маселелерди комплекстүү караганга мүмкүнчүлүк түзүлдү.

Департаменттин негизги максаты - өлкөдөгү азык-түлүк коопсуздугунун проблемаларын чечүү үчүн жайыт экосистемаларын алардын инфраструктураларын жакшыртуу, жаныбарлардын генетикалык ресурстарын сактоо жана өркүндөтүү, аквакультураны өнүктүрүү болуп эсептелинет. Ал эми милдеттери жайыттарды пайдалануу жана жакшыртуу, мал чарбасын башкарууда, пайдаланууда жакшыртуу жагындагы илимдин жана техниканын акыркы жетишкендиктерин өндүрүшкө кийрүү болуп саналат.

- Өтүп кеткен 2016-жыл департамент үчүн кандай жылдардан болду?

- Жайыт чарбасы боюнча айтсак, фермерлер үчүн абдан жакшы жылдардан болду. Климаттык шарттан алганда жаанчыл болуп, түшүм мол болуп, малыбыз семиз болду. Жайыт пайдалануучулардан 121 миллион сомдон ашык акча каражаты топтолуп, бул 2015-жылга караганда беш жарым миллион сомго же 4% көбүрөөк жыйналды. Алыскы жайыттарды пайдалануу менен жайыттардын абалын жакшыртууга мүмкүнчүлүк түзүлүп жатат. Өткөн жылдын эсеби менен 2700 километр жайытка кетчү жолдор оңдолду, 11 көпүрө салынды. 205 көпүрөнү оңдоп-түзөөдөн өткөрдүк. 103 каптажга ремонт болду. Жаңы беш каптаж салынды. “Жайыттар жөнүндө” мыйзамга жаңылануу киргизилди. Ал өзгөртүү Жайыттарды пайдалануу үчүн чогултулган бардык акча каражатынын үчтөн бир бөлүгүнөн кем эмес (салыкты кошкондо) жергиликтүү бюджетке

жиберилип турушу керек. Мурда мындай бөлүнүү болгон эмес. Жайыт комитеттери жергиликтүү бюджетке акчаны жергиликтүү бийликтин чечими менен беришчү. Мисалы, 2014-жылы республика боюнча 130 млн акча каражаты чогултулса, андан жергиликтүү бюджетке 18 млн сом акча берилген. Жаңы жобо боюнча бул 43 млн сомду түзмөк.

Бул багытта бизге республиканын бардык облустарын камтыган “Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү – 1, 2” жана “Жайыттарды башкарууну жакшыртуу” долбоорлору жардам берип жатат. ↓

Жайыттарга инфраструктураларын жакшыртуу боюнча жүргүзүлүп жаткан бардык иштер ушул долбоорлордун каржылоосунун алдында жүрүп жатат. “Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү - 2” долбоорунун алкагында 18 демонстрациялык тилкелер уюшулду.

Балык чарбасы боюнча дагы көптөгөн өзгөрүүлөр бар. 2016-жылы эки миң жыйырма тонна балык өндүрүлдү. Бул 2015-жылга салыштырганда 25-30%га көп.

Ал эми мал чарбасы боюнча айтсам, учурда малды сандан сапатка өткөрүү боюнча иштеп жатабыз. 2015-жылдын жыйынтыгы менен 140 дыйкан чарбалары асыл тукум деген статусун алышты.

Жалпысынан 2016-жылы 81 миңден ашык уйдун башы жасалма уруктандырылып, бул өткөн жылга салыштырмалуу 11 миңге көп.

Алдыда малды асылдандырууда анын генетикалык ресурстарын сактоо боюнча семинарларды өткөрүү иштери жүргүзүлөт.
- Рахмат, ишиңизге ийгилик! -

Дүйнөлүк жаныбарлар саламаттыгы боюнча уюмдун (МЭБ) иш сапары

Кыргыз Республикасынын Айыл чарба, тамак-аш өнөр жайы жана мелиорация министрлиги тарабынан иштеп жаткан “Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү - 1” долбоорунун ишмердүүлүгүнө баа берүү максатында 2017-жылдын февраль айында МЭБ (Дүйнөлүк жаныбарлар саламаттыгы боюнча уюм) Орто мөөнөттөгү миссия келди. Миссиянын жетекчиси Франсуа Гари өзүнүн

Матильда Сольнье.

командасы менен биргеликте “Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү - 1” долбоорунун алкагында жаныбарлардын ден-соолугу боюнча жүргүзүлүп жаткан ветеринардык ишмердүүлүгүнө бурду.

Иш сапардын алкагында, Орто мөөнөттөгү миссиянын жетекчиси доктор Франсуа Гари адиси Матильда Сальнье менен биргеликте Ветеринардык кызматка тиешелүү уюмдардын жетекчилери “Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү” долбоорунун жетекчиси менен жолугушуп, ветеринардык көзөмөлдөгү пунктарды, мал соючу жайларды жана лабораторияны көрүштү.

Орто мөөнөттөгү миссия Чүй облусунун Кемин районундагы иш сапарында жеке ветеринарлар менен жолугушуп, алар менен бруцеллез, эхинококкоз туурасында пикир алмашты. Кемин районунун ветеринардык жана фитосанитардык коопсуздук боюнча башкармалыгынын башчысы Жыргал Осоев Кемин районундагы бруцеллез жана эхинококкоздун абалы тууралуу маалымат

берди. Райондо 25 жеке ветеринар иштейт жана үч ветеринардык аптека иш алып барат. “Райондо эпизоотиялык абал жыл ичинде туруктуу болуп, беш жыл аралыгында бруцеллез оорусу менен ооруган адамдардын саны алты эсеге кыскарды жана эхинококкоз оорусунун кыскаруусу дагы байкалып жатат”, - дейт ал.

“Жумуштун башталышында проблемалар болуп турганы бул кадимки көрүнүш. Силер туура эле жол менен баратасыңар. Фермерлер жеке ветеринарлар менен чогу иштегени менен долбоордун жыйынтыгын көрсөк болот. Бардык контролдук программанын жыйынтыгын, эффективдүүлүгүн көрүү үчүн ар бир мамлекетке 2-3 жыл убакыт керек. Биринчи жыл элдер окутулат, экинчи жылы алынган көндүмдөр эске алынат, андан соң эффективдүү болууга аракет болот”, - дейт миссиянын жетекчиси Франсуа Гари.

В Кеминском районе.

Анын айтымында, бирден-бир маселелерден болуп калган ветеринардык көзөмөл начар болгон мал соючу жайлар. Мал соючу жайларда малдардын 3% жарадар болгондор түзөт.

Өзүлөрүнүн он күндүк иш сапарын жыйынтыктап жатып, миссияны жетектеп келген Франсуа Гари Кыргызстанда ишке ашып жаткан бруцеллез жана эхинококкоз боюнча программанын ишине жакшы баасын берди. ■

Ветеринария

Иттерге дегельминтизация жүргүзүү иши аяктады

Иттерге дегельминтизациялоонун 2017-жылдагы биринчи кварталы өз ишин аяктады. Республика боюнча жалпы 389 миң үй иттери бар.

Дарылар Айыл чарба, тамак-аш, өнөр жайы жана мелиорация министрлигинин алдында ишке ашырылып жаткан “Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү - 1” долбоорунун алкагында алынып, КРнын Өкмөтүнүн алдындагы ветеринардык жана фитосанитардык коопсуздук боюнча мамлекеттик инспекциясына өткөрүлүп берилет. Ал эми Мамлекеттик ветеринардык инспекция дарыларды райондук башкармалыктарга жеткирип, жеке ветеринарларга таратат.

“Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү - 1” долбоорунун алкагында 2017-жылга 2 миллион Азинокс таблеткасы жалпысына 55 миң АКШ долларына сатылып алынган.

Бишкек шаарынын ветеринардык инспекциясына караштуу малдардын ден-соолугун көзөмөлдөө боюнча бөлүм башчысы Жамалбек Чынкожоевдин айтымында, дегельминтизация жүргүзүү иштери боюнча шаардын төрт районунда жалпы 27 жеке ветеринар иштейт. “Ветеринардык адистердин жетишпегенине карабай адистерибиз бардык үй иттерине дегельминтизация ишин жүргүзүүгө аракет кылышты”, - дейт ал.

Эхинококкоз адам үчүн өтө коркунучтуу, аны менен ооругандан кийин майып болуп калуу коркунучу зор. Илдет негизинен боорду жана өпкөлөрдү бузат, эхинококкоз кистасы түрүндө пайда болот, ал хирургиялык жол менен гана алынат. Оору негизинен иттерден жана мышыктардан жугат. Акыркы он жыл ичинде оорунун өсүшү байкалды, бирок, өткөн жылы Кыргыз Республикасынын Саламаттык сактоо министрлигинин маалыматы боюнча 1134дөн 972 адамга чейин кыскарган.

Жеке ветеринарлар бейтаптарга мотоцикл менен барышууда

Жылдын башында Ысык-Көл облусунун 114 жана Нарын облусунун 132 жеке ветеринарлары ветеринардык шаймандарга жана мотоциклге ээ болушту. Гранттык жардамды “Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү” долбоору берди. Сатып алуу жана тапшыруу аземин долбоордун аткаруучу органдарынын бири Коомчулукту өнүктүрүү жана инвестициялоо агенттиги өткөрдү.

Ар бир комплекттин баасы 106,5 миң сомду түзөт. Комплектиге “TianMA” TM-150-10 мотоцикли, И-203 ийнесиз механикалык инъектор, VET-MAGIC Luer-Lock/5ml автоматтык шприц дозатору, стерилизатору бар хирургиялык ветеринардык топтом, СОЭКС нитрат өлчөөчүсү, Мастит маститанда сүттүн сапатын аныктоочу прибору, ветеринардын сумкасы кирет. Мындай комплектилерди Баткен облусунун 61 жеке ветеринарлары дагы алышты. Ушундай жардамды калган эки облустун жеке ветеринарлары да алышат.

Мындан сырткары, жайыт пайдалануучулар бирикмесинин мүчөлөрү, жеке ветеринарлар жана айылдык ден-соолук комитеттери, айылдын активисттери болуп беш жүздөн ашык адам “Айыл аймагынын деңгээлиндеги ветеринардык иш-чараларды пландоо жана мониторинги”, “Жаныбарлардын саламаттыгын сактоо боюнча подкомитети жана ветеринардык иш-чаралардын коомдук мониторинги” деген темада, ал эми Ысык-Көл жана Нарын облустарынын 32 ветеринарлары “Айыл чарба жандыктарын жасалма жол менен уруктандыруунун заманбап методдору жана көндүмдөрү” деген темада окутуудан өтүшкөн. ■

Кызматташтык

Донорлор менен болгон жолугушууда айыл чарбасына тышкы жардамды координациялоо үчүн платформа түзүү сунушталды

Кыргыз Республикасынын Айыл чарба, тамак-аш өнөр жайы жана мелиорация министрлигинде 2017-жылдын 10-февралында айыл чарба тармагында кызматташтыктын эффективдүүлүгүн көтөрүү жана өнүктүрүү максатында эл аралык донордук уюмдар менен жолугушуу болуп өттү. Жолугушууга

ФАО, JICA, USAID, Helvatas, Кыргыз-орус өнүктүрүү фонду, Дүйнөлүк банк, Ага хан фонду жана башка болуп жалпысынан 24 уюм катышты.

Министрлик конокторго республиканын айыл чарбасынын өнүгүү багыттарын, өзүнүн жаңы түзүмүн жана Айыл чарба долбоорлорун ишке ашыруу бөлүмүнүн учурдагы иштеринин жыйынтыктары тууралуу маалымат берди.

Айыл чарба министри Нурбек Мурашев өзүнүн сөзүндө, бүгүнкү жолугушуу өнөктөштөрдү координациялоодо жана кызматташтыкты өнүктүрүү планында абдан мааниге ээ экендигин баса белгиледи.

Жолугушуунун жыйынтыгында айыл чарба тармагында кызматташтыкты кеңейтүү, донордук уюмдардын мүчөлөрүнүн катышуусунда тышкы жардамды координациялоо боюнча платформа түзүү, агро өнөр жай комплекси багытында ишке ашып жаткан долбоорлорду координациялоо боюнча жумушчу топ түзүү, донорлор менен болгон жолугушууну дайыма өткөрүп түрүү сыяктуу сунуштарды камтыган резолюция кабыл алынды.

Жолугушуудан сүрөт

Координация жана эксперттик колдоо тобунун жетинчи отуруму болуп өттү

Айыл чарбаны өнүктүрүүнүн эл аралык фонду тарабынан каржыланган “Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү - 1 жана 2” долбоорлорунун координация жана эксперттик колдоо тобунун жетинчи отуруму 2017-жылдын 14-февралында болуп өттү. Отурум эки долбоордун өкүлдөрүнүн катышуусунда кеңири форматта өткөрүлдү.

Күн тартибинде “Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү – 1 жана 2” (ПРЖР -1,2) долбоорлорунун 2016-жыл ичинде аткарылган иштер туурасында жылдык отчет, 2017-жылга карата пландык иштер жана бюджетти кабыл алуу туурасында болду. Жыйындын алкагында катышуучулар тарабынан бир катар сунуштар айтылып, маанилүү чечимдер кабыл алынды. Кийинки отурум ушул жылдын биринчи кварталында жүргүзүлгөн иштери туурасында болмокчу. ■

Жолугушуудан сүрөттөр

**“Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү – 1, -2”,
“Мал чарбачылыкты жана жайыттарды башкарууну жакшыртуу”
долбоорлорун аткаруучу агенттиктер**

Айыл чарба, тамак-аш өнөр жайы жана мелиорация министрлигинин Айыл чарба долбоорлорун ишке ашыруу бөлүмү

Коомчулукту өнүктүрүү жана инвестициялоо агенттиги (АРИС)

Ветеринардык жана фитосанитардык коопсуздук боюнча мамлекеттик инспекциясы

Республикалык ден соолукту чыңдоо борбору

Санитардык-эпидемиологиялык көзөмөл жана экспертиза департаменти

А.Дүйшеев атындагы Кыргыз ветеринария илимий-изилдөө институту

К.И.Скрябин атындагы Кыргыз улуттук агрардык университети

Ветеринардык палатасы

Жайыт, мал жана балык чарба департаменти

Кыргыз мал чарба жана жайыт илимий-изилдөө институту

Ветеринардык дары-дармек каражаттарын сертификациялоо борбору

Гидрометеорология боюнча агенттиги

"Кыргыз жайыты" Кыргызстандын жайыт пайдалануучулар бирикмеси

Кыргыз-Россия Славян Университети

Курчап турган чөйрөнү коргоо жана токой чарба мамлекеттик агенттиги

Биздин дарек:

Кыргыз Республикасынын Айыл чарба, тамак-аш өнөр жайы жана мелиорация министрлиги Айыл чарба долбоорлорун ишке ашыруу бөлүмү

Бишкек ш., Киев көчөсү, 96а, 510-511 бөлмө, тел. (+996 312) 665625, 623659,

Кыргыз Республикасынын Айыл чарба, тамак-аш өнөр жайы жана мелиорация министрлиги Айыл чарба долбоорлорун ишке ашыруу бөлүмү менен биргеликте ишке ашырып жаткан долбоорлор Коомчулукту өнүктүрүү жана инвестициялоо агенттиги (АРИС) менен биргеликте ишке ашырылып жаткан долбоорлор жайыттарды башкарууну жакшыртууга, мал чарбасын өркүндөтүүгө, бруцеллез жана эхинококкоз сыяктуу зооноздук ооруларды кыскартууга, Кыргызстандагы ветеринардык кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатын жогорулатууга багытталган.

Аталган долбоорлор донордук уюмдар жана Кыргыз Республикасы кол койгон каржылоо жөнүндө келишимдин негизинде ишке ашырылат. Негизги донорлор: Дүйнөлүк банк, Айыл чарбаны өнүктүрүүнүн эл аралык фонду жана Европалык Биримдик КР Өкмөтүнүн кошумча каржылоосу.

“Айыл чарба инвестициялары жана кызмат көрсөтүүлөр” долбоору

Долбоор 2008-2014 жылдар аралыгында ишке ашырылган жана жайыттарды башкарууну жакшыртуу, ветеринардык консультациялардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн сапаттуулугун жана жеткиликтүүлүгүн жакшыртууга, жана ошондой эле тамак-аш коопсуздугун камсыздоого багытталган.

Негизги жыйынтыктар

Жайыттарды башкаруу жана пайдалануунун жакшырышы КР “Жайыттар жөнүндө” жаңы мыйзамы кабыл алынды. 454 Жайыт пайдалануучулар бирикмеси (ЖПБ – Жайыт комитеттери) түзүлдү. Бүгүнкү күндө алар натыйжалуу иштеп жатышат. Жайыт пайдаланууга төлөнүүчү акы 2014-жылы он эсеге көбөйгөн – 4 млн сомдон 130 млн сомго чейин. Жайыт инфраструктурасы жакшырган, натыйжада жайыттардын аянты 430 миң га кеңейген.

440 айыл аймактагы жайыттардын тышкы чектери аныкталган, ал эми жергиликтүү органдар Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик каттоо кызматынын Кыймылсыз мүлккө укукту каттоо жана кадастр департаменти жайыт карталарын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жайыттарды мөөнөтсүз колдонуу укугун алдын-ала каттоодон өткөргөн.

Ветеринарияга колдоо көрсөтүү жана бруцеллезду азайтуу

Аткарылып жаткан иштердин натыйжасында адамдардын арасында бруцеллез оорусу дээрлик беш эсеге азайган. Эгерде 2011-жылы 4412 адам ооруга чалдыкса, 2015-жылы 904 адам катталган. Оорунун кескин азайышы 2012-жылдан берки мезгилде байкалат. Дал ушул мезгилден бери республиканын бардык аймагында кой-эчкилерди бруцеллезге каршы эмдөө иштери жүргүзүлүп келет.

Мамлекеттик жана жеке ветеринардык кызматтардын материалдык-техникалык базасы жакшырды, кадрдык жана башкаруу потенциалдары жогорулар. 1122 ЖВА холодильниктерди, термоконтейнерлерди жана башка ветеринардык жана медициналык шаймандарды жана препараттарды алышты, ошондой эле алар жеке ветеринардык сервистерди ачуу жана өнүктүрүү боюнча атайын окуудан өтүштү. Ветеринардык ишти өнүктүрүү жана жаныбарлардын саламаттыгын сактоо боюнча тренингдер жана консультациялар өткөрүлдү. Бруцеллез, эхинококкоз, сибир жарасы, кутурма, кой-эчкинин кыргыны, шарп ооруларына каршы күрөшүү максатында сапаттуу вакциналар сатылып алынды

Тамак-аш коопсуздугун жакшыртуу

Республикада 292 КУФ – Коомдук үрөн фонду түзүлдү. Алар үчүе үрөн, люцерна, эспарцет, жүгөрү, картөшкө жана минералдык жер семирткичтер сатып алынды. Жыйынтыгында, Кыргызстандын дээрлик бардык аймагында жашаган 20 000 жакын жарды фермерлер кирешелерин мол түшүм алуунун аркасында көбөйтүштү.

Картөшкө эккен фермерлер айрыкча мол түшүм алышты – республика боюнча орточо эсеп менен бир гектардан 230 центнер түшүм алышты, бул демек КУФкө мүчө эмес фермерлерге караганда 72 центнерге көп алынган. Мындай ийгилик картөшкөнүн түшүмдүү сортторун пайдалануу аркылуу жетишилген.

Аткарылып жаткан долбоорлор:

“Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү – 1” (2013 – 2018-жж.)

Күтүлгөн натыйжалар:

Мал чарбанын өндүрүмдүүлүгүн жогорулатуу; жайыт жерлерин жакшыртуу; тоютту көбөйтүү; бруцеллез менен эхинококкоз оорусун азайтуу; сүттүн кошумча нарк тутуму аркылуу сүт өндүрүүгө демилге берүү.

“Мал чарбасын жана рынокту өнүктүрүү – 2” (2014 – 2019-жж.)

Күтүлгөн натыйжалар:

Мал чарбанын өндүрүмдүүлүгүн жогорулатуу; жайыт жерлерин жакшыртуу; тоютту көбөйтүү; бруцеллез менен эхинококкоз оорусун азайтуу; сүттүн кошумча нарк тутуму аркылуу сүт өндүрүүгө демилге берүү; киреше булактарын диверсификациялоо; фермерлердин климаттын өзгөрүшүнө ыңгайлашуусу.

“Жайыттарды жана мал чарбачылыкты башкарууну жакшыртуу” (2015 – 2019- жж.).

Күтүлгөн натыйжалар:

Жайыттардын экологиялык абалынын жана жайыттарды башкаруу жана пайдалануунун жакшырышы, анын ичинде беш пилоттук лесхоздун жайыттары да бар; жайыт пайдалануучулардын жана жайыт башкаруу тармагындагы жооптуу мамлекеттик мекемелердин потенциалын күчөтүү; жеке ветеринардык кызматка ветеринардык кызматтын сапатын жогорулатуу максатында колдоо көрсөтүү.

